

1990-luvulla levinneen talousviihauksen mukaan globalisaatio tulee ja tappaa, jos Suomen kaltaiset kehittyneet maat eivät kiireesti kohenaa kilpailukykyään, kevennä verotusta, pura työelämän sääntelyä ja ylipäättään viritä yhteiskuntaansa USA:n tarjoaman kapitalismin mallin mukaiseksi. Pankkiiriliike Merrill Lynch Europan johtajistoon kuuluva *Adair Turner* rohkenee olla eri mieltä. Tuoreessa kirjassaan *Just Capital*, jota Helsingin Sanomien toimittaja *Juha Sainio* ansiokkaasti esitteli lehdessään 9.7., Turner hahmottelee toisenlaista, ”ihmiskasvoisen” kapitalismin mallia.

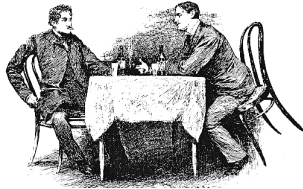
Turnerin perusväite on, että vaikka maailma globalisoituu pääomavirtojen, teknisen tietämyksen leviämisen ja yritysten johtamisen kannalta, se *paikallistuu* samaan aikaan vielä nopeammin. EU-maiden ulkomaankaupan osuus on vain 30 % niiden bkt:stä. Tästä kaksi kolmasosaa on EU:n sisäistä kaupankäyntiä ja ulkopuolisen kaupan osuus on vain 10 % – ja sekin on alentunut 25 viime vuoden aikana.

Globalisaatio koskee vain sellaisia talouselämän aloja, joiden tuotteita voidaan viedä ja tuoda – ja Turnerin mukaan näiden osuus kaikista hyödykkeistä vähenee eikä kasva:

”Kaikkein perustavanlaatuisin käynnissä oleva muutos ei olekaan globalisaatio vaan palveluiden helittämätön kasvu.”

Teollisten tuotteiden merkitys vähenee kehittyneissä maissa siksi, että niiden tuotannon tehostaminen ja automatisoiminen koko ajan laskee niiden suhteellista hintatasoa. Palveluita ei voi samalla tavalla tehostaa ja automatisoida, ja siksi Turnerin mukaan niiden suhteellinen hinta ja ennen kaikkea arvostus ja tärkeys kasvavat:

”Rikastumisen myötä palvelut tulevat teollisuustuotteita tärkeämmiksi – useimmille ihmisille riittää yksi pesukone, mutta terveyspalvel-

AJATUSTEN TONAVA

lujen, hotellimajoituksen ja ravintola-aterioiden suhteen he tuntuvat olevan kyltymättömiä.”

Turnerin perusajatus on vakuuttava: kansantaloudet tulevat pysymään *kansantalouksina*, sisäinen talous tärkeämpänä kuin ulkoinen, koska kansantaloudet palveluvaltaistuvat. Silti Turner vähättelee sitä, mikä on globalisaatiokritiikin ydinkohde. Tärkein maapalloistunut ”tuote” on raha, ja se liikkuu reaaliajassa. Mitä vapaammin rahapäätöksen sallitaan tehdä lyhytaikaisia ryöstöretkiä kaikkien kansantalouksien kaikkein tuottavimmissa osissa, sitä nopeammin rahapäätöksen määrä ja sen poliittinen valta kasvavat ja sitä pontevammin se ajaa uusliberalistisia tavoitteitaan. Teollisten tuotteiden globaali kauppa ei ole ongelma; todellinen uhka on tämä kapitalismin ja tietotekniikan synnyttämä loinen, rajatonta salamatsotaa yötä päivää käyvä ja reaalisuus kiivä mevä raha.

Aika on nyt kypsä kansainvälisten pääomaliikkeiden kontrollia ajavalle Attac-liikkeelle, kirjoittaa Sdp:n kansanedustaja *Susanna Rabkonen*, 33-vuotias varatuomari Espoosta (HS 28.7.):

”Aikanaan 1960–70-luvun liikkeille naureskeltiin samaan tapaan kuin kynnäköitä tänään Attacille. Esimerkiksi Marraskuun liikkeen toi-

mintu vähäosaisten ja asunnottoimien puolesta, Yhdistys yhdeksän toiminta tasa-arvokysymyksessä ja liikennepoliittinen yhdistys Enemistöstä ry:n työ joukkoliikenteen kehittämiseksi nostivat esiin yhteiskunnallisia vaatimuksia, jotka kansainvälisesti aikanaan poliittisiksi päätöksiksi ja joiden tavoitteet ovat pitkälti toteutuneet. Globaalitalouden hallitsemattomuus ja kilpailuyhteiskunnan äärimmilleen kiihtynyt kilpavarustelu ovat tulleet pisteseen, jossa kansalaiset ovat heränneet vaatimaan muutosta. Uskon, että Attac on synännyt muutoksen liikkeelle.”

Elokuun alussa joukko opiskelijoita yritti perustaa uuden poliittisen kansalaisjärjestön nimeltä *Järkiporvarit*, jota olivat ideoineet *Lena Koskela*, Suomen ylioppilaskuntien liiton varapuheenjohtaja, ja *Esa Salmisen* (HS 28.7.). Järkiporvareiden tarkoitus oli puolustaa ennen kaikkea yksilön vapautta, mikä ei olisi tarkoittanut sitä, että kukin on oman onnensa seppä. Koskelan ja Salmisen mielestä valtion pitää taata kaikille yhtäläiset mahdollisuudet vapaisiin valintoihin. Tähän tarvitaan maksutonta koulutusta ja terveydenhuoltoa. Tulorojen kaventaminen on kaksikon mielestä tärkeämpää kuin taloudellinen kasvu.

”Sosiaalisesti alistetussa asemassa oleva ihminen ei pysty tekemään vapaita valintoja”, Esa Salminen sanoo. Lena Koskela puolestaan sanoo, että ”olemme sikäli porvareita, että edustamamme arvot ovat porvarillisia ja liberaaleja. Kokoomuslaisia me emme ole”.

Kokoomusnuoret marssittivat Järkiporvareiden perustavaan kokoukseen kuitenkin useita kymmeniä omia aktiivejaan. Koskelan ja Salmisen kannalla olleet jäivät vä-

hemmistöön ja poistuivat lopulta kokouksesta. Koska perustamiskokouksen jälkeinen tiedotustilaisuus peruutettiin, Esa Salminen ei usko (HS 3.8.), että Järkiporvarit tulee toimimaan järjestönä:

”Tarkoitus oli varmaankin vain saada meidän suut hiljaisiksi.”

Oliko Järkiporvareiden ideoijien linja pelleilyä tai sitten tietämättömyydestä johtuvaa aatepuuroa? Eipä suinkaan, he olivat vain kaivaneet koipussista 1960-luvun lopun nuorkokoomuslaisten *porvarismin*.

Kokoomusnuorten ideologisia herättäjiä oli tuolloin nuori valt. yo. *Kari Palonen*, joka alkoi 1960-luvun lopulla kehittää Karl Popperin ja Ralf Dahrendorfin ajatuksiin perustuvaa porvarismia, kuten Jyrki Smolander väitöskirjassaan (Suomalainen oikeisto ja ”kansankoti”, SKS 2000) kuvaa. Palosen mukaan ne, jotka pitävät vahvaa valtiota ”holhouksena”, eivät edistä individualismia, yksilön vapautta – vaan päinvastoin. Liberalismille valtion tulee olla väline, jolla luodaan positiivista vapautta. Yritysdemokratia, tuloerojen ja yksityisen taloudellisen vallan kaventaminen eivät Paloselle olleet sosialismia, vaan ”lähes välttämättömiä edellytyksiä porvarillisen ihmishanteen, vapaan, itsenäisen ja vastuullisen yksilön kehittymiselle”.

Vuonna 1969 kokoomuksen nuorten liitto julkaisi ”kokoomuslaisen manifestin”, jossa Kari Palosen porvaristinen ajattelu kaikui. Manifesti vaati siirtymistä ”sosiaaliseen valintatalouteen”. Yritys- ja kouludemokratiaa tarvitaan, jotta

ihmiset kykenevät vaikuttamaan elinoloihinsa mahdollisimman paljon. Tasainen tulonjako mahdollistaa jokaiselle taloudellisen riippumattomuuden. Koulutuksen pitää olla maksutonta lastentarhasta työelämään siirtymiseen saakka. Ja manifesti tähdensi, että verotus on sosiaalisen valintatalouden perusta:

”Sen avulla julkinen valta täyttää jatkuvan kehityksen mukanaan tuomia lukuisia tehtäviä, joiden perustana ovat kansalaisten erilaiset kollektiivitarpeet. On kysymys yleisestä turvallisuudesta ja järjestyksestä, oikeuslaitoksesta, vanhuksista ja lapsista, sairaiden hoidosta, tieverkosta, ilman saastumisesta, jätevesistä ja meluntorjunnasta. Verotuksen avulla on mahdollista ohjailla koko markkinamekanismia. Periaatteellisenä päämääränä verotuksessakin on kansalaisten hyvinvoinnin lisääminen, eikä siihen sen vuoksi ole syytä suhtautua nurjamielisesti.”

Kari Palosen porvarismi ei myöskään ollut aatepuuroa, vaan johdonmukaista jatkoa J. W. Snellmanin ja Yrjö Koskisen *fennomanian* perusajatuksille, jotka suomalaisen puolueen jatkaja kokoomus oli 1920-luvulta alkaen hukannut. Kun 1800-luvun jyrkälle liberalismille valtio oli välttämätön paha, Snellmanin ja Koskisen fennomanialle se oli kansallishengen korkein ilmentymä. Kirjassaan Työväenseikka vuodelta 1874 Yrjö Koskinen katsoi, että täydellinen vapaus vie ”suden vapauteen”, kaikkien sotaan kaikkia vastaan:

”Yhteiskunta, valtio, on se vapauden muoto, johon kaikki historiallinen edistys nojautuu, ja yhteiskunnan virka on ylipäänsä valvoa, että kaikilla yhteiselämän aloilla, niin myöskin taloudellisella, itsekkiät edut ja pyrinnot eivät saa semmoisella vapaudella vaikuttaa, että heikoimpien onni siinä taistelussa hukkuu tai itse yhteiskunnan edistys pilalle joutuu.”

Kari Palosen porvarismi tuli ja meni. Yrjö Koskisen sitaatin valossa nykyinen kokoomus ei suomalaisista nykypuolueista ole se, joka selkeimmin fennomanian pitkää traditiota kantaa. Järkiporvarien kohdalla viittaa siihen suuntaan, ettei se sellaiseksi rupea lähitulevaisuudessakaan.

”Vain sellaisen nuoruuden voi todeta terveeksi, joka ei tyydy vanhoihin tapoihin vaan taistelee niitä vastaan typerästi tai viisaasti – se on luonnon tahto ja siihen perustuu kehitys, mutta Aleksei Aleksejevitch on aloittanut takertumalla vanhoihin tapoihin... Hän väittää vastaan ponnottomasti ja laiskasti, korottaa helposti äänensä, myöntyy helposti, ja tekee kaiken kaikkiaan sen vaikutelman kuin häntä ei kamppailu ollenkaan kiinnostaisi, ts. on mukana kukkotappelussa samalla tavoin kuin katsoja, jolla ei ole omaa kukkoa. Mutta oma kukko on ihmisellä oltava, muuten ei elämässä ole mielenkiintoa.” (*Anton Tšebhov*: Kirjeitä vuosilta 1877–1890, Otava 1982)